

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-435М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Історія Стародавньої Греції та Риму»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою
014.03 Середня освіта (Історія)
предметної спеціальності «Історія»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 10
від 29 лютого 2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою 014.03 Середня освіта (Історія) предметної спеціальності «Історія» денної форми навчання [Електронне видання] / Прищеп Б. А. – Рівне : НУВГП, 2024. – 34 с.

Укладач: Прищеп Б. А., д.і.н., професор кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., д.п.н., професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін

Керівник групи забезпечення спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
Прищеп О. П., д.і.н.

© Б. А. Прищеп, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

1. Передмова.
2. Методичні поради для роботи над дисципліною.
3. Теми семінарських занять.
4. Плани семінарських занять.
5. Теми для самостійного вивчення.
6. Завдання до самостійної роботи.
7. Індивідуальні науково-дослідні завдання.
8. Питання до підсумкового контролю.
9. Рекомендована література.
10. Інформаційні ресурси.

1. Передмова

Навчальна дисципліна «Історія Стародавньої Греції та Риму» є обов'язковим компонентом (ОКЗ6) Освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і складовою частиною знань, необхідних для підготовки вчителів історії для загальної середньої школи. Цей освітній компонент закладає основи теоретичних знань та практичної діяльності здобувачів вищої освіти як дослідників давньої історії, а також розуміння багатогранності історичних процесів, які відбувалися в античну добу, зокрема, і на території сучасної України.

Головною метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісної уяви про початки цивілізаційного поступу людства, становлення Європейської цивілізації, системи знань з історії античності на основі вивчення історії країн Середземномор'я у період з III тис. до н.е. до V ст. н.е., з'ясувати місце античної історії в історії Європи та у світовій історії.

Окрім лекційних занять (30 год.) значна кількість годин (30 год.) відводиться семінарським заняттям як одній із базових форм навчально-виховного процесу, що сприяє активізації самостійної роботи студентів.

2. Методичні поради для роботи над навчальною дисципліною

Запропонована здобувачам вищої освіти I курсу предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) навчальна дисципліна охоплює найважливіші проблеми історії населення Середземномор'я і сусідніх регіонів в часи становлення, розвитку і занепаду античної цивілізації.

Зокрема, зміст цього курсу охоплює проблематику і методи історичних досліджень, історію розвитку історії Стародавніх Греції та Риму, археологію, етнографію як важливі складові вивчення античності.

До кожної з тем вказані питання, рекомендована література, яку потрібно опрацювати. При підготовці до семінарських занять і в ході їх проведення слід глибоко осмислити основні положення сформульованих питань з тим, щоб у подальшій роботі з учнями в середній школі широко використовувати набуті знання з історії первісного суспільства.

Підготовку до семінарських занять пропонується здійснювати наступним чином:

Після уважного ознайомитися з планами занять слід переглянути конспекти лекцій по конкретній тематиці і приступити до опрацювання рекомендованої навчально-методичної і наукової літератури. Для пошуку літератури варто користуватися вказаними Інтернетресурсами, а також електронними каталогами бібліотечних закладів.

Знайомлячись із рекомендованою літературою, слід виділяти і фіксувати основні думки і положення відповідно до плану семінару. Текст виступу на семінарському занятті складається у формі доповіді, реферату, поширеного плану чи то тез. Виступ здобувача повинен бути розрахований до 8 хвилин з одного питання, а доповнення – 3-4 хвилини. Бажано не зачитувати підготовлений текст свого виступу, а проговорювати його усно. Варто також бути готовим дати оцінку виступам своїх одногрупників. Такі підходи дозволять у подальшому вільно почувати себе у ролі лектора в шкільній аудиторії чи то в інших публічних місцях.

Високим рівнем підготовки здобувача вищої освіти до семінарських занять вважається такий, коли він готується до кожного заняття, бере активну участь у їхньому

проведенні у різних формах (підготовка доповіді чи реферату, особистий виступ чи доповнення). Аби відповідь здобувача була повноцінною, він повинен вміти:

- глибоко і всебічно розкрити суть питання;
- пов'язати його із сучасністю;
- об'єктивно аналізувати виступи своїх однокурсників;
- робити після кожного виступу короткі висновки і узагальнення.

Раціонально організована робота студентів по підготовці до практичних занять сприятиме міцному, систематичному, свідомому засвоєнню ними матеріалу зі Стародавньої історії Греції та Риму.

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма	
1.	Джерелознавство і історіографія Стародавньої Греції та Риму.	2 год.	
2.	Крито-Мікенська епоха.	2 год.	
3.	Греція в епоху «Великої колонізації» (VIII–VI ст. до н.е.).	2 год.	
4.	Греко-перські війни.	2 год.	
5.	Розквіт афінської демократії. Пелопонеська війна.	2 год.	
6.	Соціально-економічні відносини в Греції класичного періоду.	2 год.	
7.	Культура класичної Греції.	2 год.	
8.	Походи Олександра Македонського, утворення	2 год.	

	світової держави. Еллінізм.		
9.	Доримська Італія і найдавніший період історії Риму.	2 год.	
10.	Утворення Римської республіки та її ранній період історії.	2 год.	
11.	Боротьба Риму з Карфагеном.	2 год.	
12.	Римська республіка в епоху громадянських воєн.	2 год.	
13.	Встановлення Імперії. Завоювання I–II ст. н.е.	2 год.	
14.	Пізня Римська імперія.	2 год.	
15.	Римська культура.	2 год.	
	Разом	30 год.	

4. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Джерелознавство і історіографія Стародавньої Греції та Риму.

Вид заняття: семінар-бесіда.

Методи: співбесіда; робота з навчальною літературою й історичними джерелами; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Значення Давньої Греції та Риму для розвитку європейської цивілізації.
2. Територіальні та хронологічні рамки історії античності.
3. Джерельна база для вивчення історії античності
 - 3.1. Письмові джерела, їх класифікація та інформаційні можливості;
 - 3.2. Археологічні джерела.
4. Історіографія історії Стародавньої Греції та Риму.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література:

1, 2, 4, 6, 7, 19

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 2

Тема: Крито-Мікенська епоха.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: практичні завдання; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Періодизація та хронологія історії Стародавньої Греції.
2. Географічне розташування та природні умови Балканської Греції та Егейського басейну.
3. Специфіка розвитку Егейського басейну у III тис. до н.е.
4. «Кносська держава» на о. Крит. Загальна характеристика Мінойської цивілізації.
5. Виникнення держави у ахейців у Мікенах, Тірінфі, Пілосі, Фівах, Афінах. Поява писемності.
6. Троянська війна: легенди та реалії. Її наслідки для подальшого розвитку ахейських держав.
7. «Гомерівська» Греція у XI-IX ст. до н.е. Вторгнення дорійських племен в Грецію.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література

1, 5, 7, 14, 17, 21, 22

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 3

Тема: Греція в епоху «Великої колонізації» (VIII–VI ст. до н.е.).

Вид заняття: семінар-дискусія.

Методи: співбесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Загальна характеристика архаїчного періоду.
2. Виникнення класового суспільства, приватної власності, еволюція політичних структур.
3. Поліс – як форма античної держави.
4. Велика грецька колонізація: причини, основні напрямки.
5. Рання тиранія та її значення для подальшого розвитку полісу. Сінойкізм Тесея.
6. Запис права, закони Драконта, реформи Солона.
7. Реформи Клісфена: причини, зміст, наслідки.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі колоквіуму.

Рекомендована література

1, 3, 4, 7, 10, 15, 19

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 4

Тема: Греко-перські війни.

Вид заняття: семінар-бесіда.

Методи: співбесіда, робота з навчально-методичною літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Причини та приводи до початку греко-перських війн. Періодизація війн.
2. Початок греко-перських воєн. Похід Дарія в Північне Причорномор'я. Битва при Марафоні в 490 р.
3. Утворення панеллінського союзу проти персів. Похід на Грецію Ксеркса. Битва біля Фермопільського проходу. Морська битва біля острова Саламін у 480 р. Битва біля Платей 479 р.
4. Утворення Делоського морського союзу.
5. Завершальний період війни. Каллієв мир.
6. Причини перемоги греків над персами.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література

1, 4, 5, 10, 19

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну

презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 5

Тема: Розквіт афінської демократії. Пелопонеська війна.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Грецькі поліси у класичний період. Розквіт афінської демократії.
2. Діяльність Перікла, внутрішня та зовнішня політика.
3. Державний устрій Афін класичного періоду.
4. Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи.
5. Пелопонеська війна.
6. Основні причини поразки Афін. Перемога Спарти та її наслідки для подальшого історичного розвитку Греції.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі тестових завдань.

Рекомендована література

1, 4, 5, 7, 10, 16, 19

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу,

законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 6

Тема: Соціально-економічні відносини в Греції класичного періоду.

Вид заняття: семінар-дискусія.

Методи: аналіз історій і ситуацій; дебати; мозковий штурм.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Рабовласницький характер античного суспільства.
2. Рабство і його джерела.
3. Життя та побут рабів.
4. Вільна праця в Греції. Грецька торгівля і фінанси.
5. Два основних типи грецької економіки: афінський та спартанський.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі тестових завдань.

Рекомендована література

1, 4, 5, 7, 10, 16,

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 7

Тема: Культура класичної Греції.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: робота з історичними джерелами; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Релігія, всенародні святкування: Панафінеї, Елевсинські містерії.
2. Грецький театр: Есхіл, Софокл, Евріпід.
3. Розквіт грецької архітектури.
4. Мистецтво, скульптори Фідій, Поліклет, Мирон.
5. Іонійська натурфілософія й початки науки: софісти, Сократ. Платон. Арістотель.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі тестового контролю.

Рекомендована література

1, 5, 7, 16, 17, 19, 21

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 8

Тема: Походи Олександра Македонського, утворення світової держави. Еллінізм.

Вид заняття: семінар-бесіда.

Методи: співбесіда; діагностика знань, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Посилення Македонії за Філіпа II. Встановлення гегемонії Македонії над Грецією.
2. Прихід Олександра Македонського до влади. Особисті якості Олександра.
3. Східний похід Олександра Македонського. Заснування нових міст.
4. Боротьба діадохів після смерті Олександра. Утворення елліністичних держав.
5. Еллінізм: визначення, зміст, значення для історії античності. Особливості елліністичних держав.
6. Особливості елліністичної соціально-економічної, політичної та культурної системи.

Рекомендована література

1, 5, 7, 16, 17, 19

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 9

Тема: Доримська Італія і найдавніший період історії Риму.

Вид заняття: семінар-бесіда.

Методи: співбесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Основні періоди історії Риму.
2. Населення давньої Італії. Основні племінні групи.
3. Виникнення держави у етрусків. Вплив етруської культури на історію давнього Риму.
4. Царський період історії Риму. Політичний устрій Риму царського періоду.
5. Реформи Сервія Тулія та їх значення.
6. Соціальна структура римської держави царського періоду.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі тестових завдань.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11, 22

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 10

Тема: Утворення Римської республіки та її ранній період історії.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Встановлення республіканського ладу в Римі.
Боротьба плебеїв та патрициїв.
2. Кодифікація права у Законах XII таблиць.
Завершення трансформації соціальної структури Риму.
3. Основні події, пов'язані із завоюванням Римом Італії.
4. Відносини Риму з грецькими містами-державами півдня Італії.
5. Війна з Пірром.
6. Римсько-італійська конфедерація.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу,

законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 11

Тема: Боротьба Риму з Карфагеном.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Розширення римської експансії. Зіткнення інтересів Риму та Карфагену.
2. Пунічні війни:
 - 2.1. Перша Пунічна війна;
 - 2.2. Друга Пунічна війна;
 - 2.3. Третя Пунічна війна, причини перемоги Риму.
3. Початок утворення системи римських провінцій.
4. Соціально-економічний розвиток Риму у III-II ст. до н.е. Соціальна структура римського суспільства.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки

заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 12

Тема: Римська республіка в епоху громадянських воєн.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Громадянські війни в Римі: античні та сучасні погляди на проблему.
2. Загострення протиріч у римському суспільстві у II ст. до н.е. Перші повстання рабів в Римі.
3. Діяльність Тіберія та Гая Гракхів. Земельна реформа та політична боротьба.
4. Військово-політичні реформи Гая Марія.
5. Встановлення диктатури Сули. Реформи Сулли та їх значення.
6. Східна політика Помпея. Перший тріумвірат.
7. Диктатура Юлія Цезаря. Законодавство Цезаря. Реформування державного устрою. Вбивство Цезаря.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11, 13, 18

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 13

Тема: Встановлення Імперії. Завоювання I–II ст. н.е.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Політична програма Октавіана Августа. Формування основних засад монархічної форми правління у формі принципату.
2. Становище Сенату. Зменшення ролі народних зборів. Зародження бюрократичного апарату.
3. Реорганізація війська, створення флоту.
4. Завоювання Августа та розширення кордонів римської держави. Загальні результати правління Августа.
5. Соціально-економічні відносини та економіка Римської держави.
6. Основні династії римських імператорів доби принципату.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11, 12, 13

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 14

Тема: Пізня Римська імперія.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Політична криза та громадянська війна кінця II ст. н.е.
2. Військово-політичні реформи Септімія Севера.
3. Солдатські імператори та їх політика.
4. Криза рабовласницької економіки.
5. Соціально-економічні та політичні реформи Діоклетіана та Максиміліана.
6. Внутрішня політика Костянтина. Нікейський собор. Заснування Константинополя як столиці.

7. Вторгнення варварів. Загибель Західної Римської імперії.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 15

Тема: Римська культура.

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: опрацювання історичних джерел; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Вплив еллінізму на римську релігію. Поширення філософських систем.
2. Виникнення римської поезії і драми. Поезія I ст. до н.е. Тіт Лукрецій Кар, Вергілій. Проза. Гай Юлій Цезар.
3. Розвиток римського права.
4. Цирк і амфітеатр.

5. Архітектура і образотворче мистецтво.
6. Походження християнства та його рання історія. Перші християнські общини, їх соціальний склад.
7. Римські імператори та християнство: від переслідувань до визнання.
8. Еволюція соціального складу християнських общин. Зближення християнства з імператорською владою.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування.

Рекомендована література

2, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 18, 20

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

5. Теми для самостійного вивчення

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є основним видом засвоєння навчального матеріалу з курсу «Історія Стародавньої Греції та Риму» у поза аудиторний час. Її метою є вироблення навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стрижневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, набуття здатності визначати свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій та аргументовано її обґрунтовувати.

Предметом самостійної роботи здобувачів є вивчення окремих тем навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму», написання рефератів і есе, підготовка реферативних матеріалів по важливих проблемах цієї

навчальної дисципліни. Самостійна робота здобувачів передбачає також опрацювання письмових джерел, наукових праць з окремих проблем історії первісного суспільства, роботу з історичними мапами та контурними картами.

Пропонується організувати самостійну роботу у такій послідовності:

- попереднє вивчення навчальної програми з дисципліни;
- ознайомлення з літературою по темі майбутньої лекції;
- слухання лекції, складання лекційного конспекту з подальшим його доопрацюванням;
- вивчення і аналіз рекомендованої літератури і виконання контрольних завдань;
- з'ясування питань, які виникли в процесі вивчення матеріалу, під час консультації у викладача.

Важливою формою самостійної роботи є підготовка **реферату** – короткого викладення основних положень тієї чи іншої наукової праці, чи то проблеми – переважно у письмовому вигляді. По суті це має бути самостійне дослідження запропонованої літератури. У тексті реферату виділяється вступ (із аргументацією актуальності теми), основна частина (із розбивкою на розділи) і висновки (тут має бути викладена власна оцінка проаналізованої літератури).

Обсяг тексту реферату – до 15 сторінок, видрукованих на окремих аркушах паперу А-4 з відповідною нумерацією сторінок.

Рационально організована самостійна робота здобувачів вищої освіти сприятиме міцному, систематичному, свідомому засвоєнню ними матеріалу навчальної дисципліни «Історія первісного суспільства»

Основні теми навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму», що потребують самостійного опрацювання:

1. Історіографія історії Стародавньої Греції.
2. Історіографія історії Стародавнього Риму.
3. Археологічні дослідження пам'яток Стародавньої Греції.
4. Археологічні дослідження пам'яток на території Італії.
5. Періодизація історії Стародавньої Греції.
6. Періодизація історії Стародавнього Риму.
7. Праця Геродота «Історія» як джерело для вивчення історії Стародавньої Греції.
8. Писемні джерела для вивчення історії Стародавнього Риму.
9. Археологічні відкриття Артура Еванса на острові Крит.
10. Троянська війна: сучасний стан наукових досліджень.
11. Велика грецька колонізація і її значення.
12. Реформи Солона.
13. Великі битви греко-перської війни.
14. Державний устрій Афін класичного періоду.
15. Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи.
16. Політичний устрій Риму царського періоду.
17. Третя Пунічна війна, причини перемоги Риму.
18. Законодавство Цезаря. Реформування державного устрою.

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	год. для денної форми навч.	
1	Законспектувати з праці Геродота «Історія» перебіг подій під час великих битв греко-перської війни.	9	
2	Підготувати реферативне повідомлення про дослідження Трої Генріхом Шліманом.	9	
3	Підготувати карту з нанесеними важливими центрами Кріто-Мікенської цивілізації.	6	
4	Підготувати текст виступу про поліс як форму античної держави.	7	
5	Письмово оформити розвідку про державний устрій Афін класичного періоду.	6	
6	Підготувати реферативне повідомлення про II Пелопоннеську війну.	10	
7	Нанести на карту маршрути східного походу Александра Македонського	7	
8	Підготувати реферативне повідомлення про два основних типи грецької економіки: афінський та спартанський.	9	
9	Підготувати письмове повідомлення про встановлення республіканського ладу в	7	

	Римі та кодифікацію права у Законах XII таблиць.		
10	Ознайомитися з експозицією Рівненського обласного краєзнавчого музею по тематиці «пам'ятки пізньоримського часу на Волині» і підготувати реферативне повідомлення.	10	
11	Підготувати повідомлення про третю Пунічну війну і остаточну перемогу Риму над Карфагеном.	6	
12	Підготувати текст виступу про внутрішню політику імператора Костянтина: заснування нової столиці – Константинополя, релігійна політика, Нікейський собор.	7	
13	Підготувати реферат про загальні результати правління Августа.	9	
14	Підготувати текст виступу про римського поета Тіта Лукреція Кара.	6	
15	Підготувати повідомлення про ранні християнські общини I–III ст. н. е.	6	
16	Письмово оформити розвідку про розвиток архітектури у Стародавньому Римі.	6	
	Разом	120	

7. Індивідуальні науково-дослідні завдання

Підготовка і захист реферату на одну із запропонованих тем для самостійного опрацювання

План

1. Вступ.
2. Основна частина:
 - 2.1. Історія досліджень проблеми;
 - 2.2. Аналіз джерел;
 - 2.3. Розробка проблеми вченими.
3. Висновки.
4. Список використаних джерел та літератури.

8. Питання для підсумкового контролю

1. Значення Давньої Греції та Риму для розвитку європейської цивілізації.
2. Територіальні та хронологічні рамки історії античності.
3. Письмові джерела для вивчення античності, їх класифікація та інформаційні можливості.
4. Археологічні джерела для вивчення античності.
5. Історіографія історії Стародавньої Греції.
6. Історіографія історії Стародавнього Риму.
7. Періодизація та хронологія історії Стародавньої Греції.
8. Географічне розташування та природні умови Балканської Греції та Егейського басейну.
9. «Кносська держава» на о. Крит. Загальна характеристика Мінойської цивілізації.
10. Виникнення держави у ахейців у Мікенах, Тірінфі, Пілосі, Фівах, Афінах. Поява писемності.
11. Троянська війна: легенди та реалії. Її наслідки для подальшого розвитку ахейських держав.

12. «Гомерівська» Греція у XI-IX ст. до н.е. Вторгнення дорійських племен в Грецію.
13. Загальна характеристика архаїчного періоду Греції. Виникнення класового суспільства, приватної власності, еволюція політичних структур.
14. Поліс – як форма античної держави.
15. Велика грецька колонізація: причини, основні напрямки.
16. Запис права в архаїчний період, закони Драконта, реформи Солона.
17. Реформи Клісфена: причини, зміст, наслідки.
18. Причини та приводи до початку греко-перських війн. Періодизація воєн.
19. Початок греко-перських воєн. Похід Дарія в Північне Причорномор'я. Битва при Марафоні в 490 р.
20. Утворення панеллінського союзу проти персів. Похід на Грецію Ксеркса. Битва біля Фермопільського проходу. Морська битва біля острова Саламін у 480 р. Битва біля Платей 479 р.
21. Завершальний період греко-перської війни. Каллієв мир. Причини перемоги греків над персами.
22. Грецькі поліси у класичний період. Розквіт афінської демократії. Діяльність Перікла.
23. Державний устрій Афін класичного періоду.
24. Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи.
25. Пелопонеська війна. Перемога Спарти та її наслідки для подальшого історичного розвитку Греції.
26. Рабовласницький характер грецького античного суспільства.
27. Вільна праця в Греції. Грецька торгівля і фінанси.
28. Два основних типи грецької економіки: афінський та спартанський.

29. Грецька релігія, всенародні святкування: Панафінеї, Елевсинські містерії.
30. Грецький театр: Есхіл, Софокл, Евріпід.
31. Розквіт грецької архітектури. Мистецтво, скульптори Фідій, Поліклет, Мирон.
32. Іонійська натурфілософія й початки науки: софісти, Сократ. Платон. Арістотель.
33. Східний похід Александра Македонського. Заснування нових міст.
34. Боротьба діадохів після смерті Александра. Утворення елліністичних держав, їх особливості.
35. Основні періоди історії Риму та їх хронологія.
36. Царський період історії Риму. Політичний устрій Риму царського періоду.
37. Реформи Сервія Тулія та їх значення.
38. Встановлення республіканського ладу в Римі. Боротьба плебеїв та патрициїв.
39. Кодифікація права у Законах XII таблиць. Завершення трансформації соціальної структури Риму.
40. Основні події, пов'язані із завоюванням Римом Італії.
41. Розширення римської експансії. Зіткнення інтересів Риму та Карфагену. Пунічні війни.
42. Соціально-економічний розвиток Риму у III-II ст. до н.е. Соціальна структура римського суспільства.
43. Громадянські війни в Римі: античні та сучасні погляди на проблему.
44. Діяльність Тіберія та Гая Гракхів. Земельна реформа та політична боротьба.
45. Встановлення диктатури Сулли. Реформи Сулли та їх значення.
46. Східна політика Помпея. Перший тріумвірат.
47. Диктатура Юлія Цезаря. Законодавство Цезаря. Реформування державного устрою. Вбивство Цезаря.

48. Політична програма Октавіана Августа. Формування основних засад монархічної форми правління у формі принципату.
49. Завоювання Августа та розширення кордонів римської держави. Загальні результати правління Августа.
50. Політична криза та громадянська війна кінця II ст. н.е.
51. Військово-політичні реформи Септімія Севера.
52. Солдатські імператори та їх політика.
53. Соціально-економічні та політичні реформи Діоклетіана та Максиміліана.
54. Внутрішня політика Костянтина. Нікейський собор. Заснування Константинополя як столиці.
55. Вторгнення варварів. Загибель Західної Римської імперії.
56. Вплив еллінізму на римську релігію. Поширення філософських систем.
57. Виникнення римської поезії і драми. Поезія I ст. до н.е. Тіт Лукрецій Кар, Вергілій. Проза. Гай Юлій Цезар.
58. Розвиток римського права.
59. Архітектура і образотворче мистецтво.
60. Походження християнства та його рання історія. Перші християнські общини, їх соціальний склад.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція : підручник. Чернівці : «Наші книги», 2008.

2. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 2. Стародавній Рим : підручник. Чернівці : ТОВ «Наші книги», 2008.
3. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 3. Практикум. Чернівці : «Наші книги», 2008.
4. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Харків : Фоліо, 2006.
5. Дудка Р. А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму : навч. посіб. Ніжин : НДПУ, 2002. 208 с.
6. Історія Давнього Риму / Мері Берд; з англ. пер. Олександр Дем'янчук. Київ : ВООКСНЕФ: Форс Україна, 2019.
7. Історія європейської цивілізації. Греція / за ред. Умберто Еко; пер. з італ. Харків : Фоліо, 2019. 1160 с.
8. Історія європейської цивілізації. Рим / за ред. Умберто Еко; пер. з італ. Харків : Фоліо, 2015. 1040 с.
9. Машкін М.О. Історія Стародавнього Риму. Київ : «Радянська школа», 1955. 668 с.
10. Ставнюк В. В. Історія Давньої Греції : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Чернівці : Місто, 2022. 552 с.

Допоміжна:

11. Берд М. S.P.Q.R. Історія Давнього Риму. Пер. з англ. Київ : Bookchef, Форс Україна, 2020. 480 с.
12. Гай Светоній Транквил. Життєписи цезарів. Бібліотека античної літератури. Львів : Апріорі, 2023.
13. Гай Юлій Цезар. Нотатки про війну з галлами: з додатком Авла Гірція. Київ : Апріорі, 2021. 248 с.
14. Гомер. Іліада. Харків : Фоліо, 2006.
15. Гомер. Одиссея. Київ : Дніпро, 1968.
16. Клименюк Т. М. Історія архітектури Стародавнього світу: підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2021. 256 с.

17. Кун М. А. Легенди і міфи стародавньої Греції. Боги і герої. Старогрецький епос. Тернопіль : АТ «Гарнекс», 1993.
18. Марк Туллій Ціцерон. Філіппіки. Катон Старший, або Про старість. Київ : Апріорі, 2021. 376 с.
19. Озимчук О. Історія Стародавньої Греції та Риму в термінах, іменах та назвах. Рівне : ПП ДМ, 2012.
20. Публій Овідій Назон. Метаморфози. Бібліотека античної літератури. Львів : Апріорі, 2019.
21. Словник античної міфології / За ред. А. Білецького. Київ : Наукова думка, 1985. 236 с.
22. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 382 с.

10. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП – м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75. URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/>
2. Обласна наукова бібліотека – м. Рівне, вул. Олександра Борисенка, 6. URL: <http://libr.rv.ua>
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Енциклопедія історія України. URL: <http://www.history.org.ua/?encyclp>
5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua>
6. Бібліотека Інституту археології НАН України. URL: <http://www.vgosau.kiev.ua/biblioteka>
7. Ancient History. URL: <https://www.nationalgeographic.co.uk/topic/subjects/history-and-civilisation/ancient-history>
Ancient Origins. URL: <https://www.ancient-origins.net/ancient-technology>

Odyssey – Ancient History Documentaries. URL:

<https://www.youtube.com/@odyssey>

6. The Ancient World. URL:

<https://www.britannica.com/browse/Ancient-World>

7. World Digital Library. URL:

<https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/>

8. World History Encyclopedia. URL:

<https://www.worldhistory.org>

Платформа обміну науково-дослідними роботами для

науковців та студентів. URL: www.academia.edu